

”Kuinka pääsisin sisälle siihen kun lapsen sieluun sattuu?”

- Lasten psyykkinen hyvinvointi huolestuttaa yhä enemmän.

Mun sieluun sattuu - oppilaan psyykkisen hyvinvoinnin tukeminen koulussa on valtakunnallinen koulutushanke Opetushallituksen opetustoimen valtioneuvoston 2014-2015. Koulutushanke toteutetaan neljän asiantuntijatahon yhteistyönä: Pesäpuu ry SISUKAS-projekti, Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, Valtakunnallinen oppimisen ja koulunkäynnin tuen Valteri-Verkosto sekä Vaativan erityisen tuen Veturi-hanke.

Eväitä työarkeen ja vertaisfoorumeita

Mun sieluun sattuu hankkeen taustalla on Veturi-hankkeen tutkimustulokset, joissa opettajat vastasivat tärkeimmäksi täydennyskoulutustarpeekseen saada tietoa ja arjen ratkaisuja lasten psyykkisen hyvinvoinnin edistämiseksi.

Mun sieluun sattuu -hankkeen koulutuksellinen ydin on tukea opetushenkilöstön sekä muiden lasten ja nuorten parissa töitä tekevien ammatillisia valmiuksia ja osaamista psyykkisestä oireilusta. Tavoitteena on myös luoda alueellisia vertaisjakamisen foorumeita lasten psyykkisen hyvinvoinnin tukemiseksi. Monitoimisuus, dialogisuus ja voimavarakeskeisyys ovat hankkeen tienviitat.

Koulutushanke on valtakunnallinen. Mukana on 10 perusopetuksen koulua/ kouluparia eri puolilta Suomea. Hankkeessa koulutuksellinen tuki toteutetaan seminaareina, työpajoina sekä työnohjauksina.

Seminaarikiertueiden satoa

Kaikille avoimet alueseminaarit toteutettiin 5 paikkakunnalla Oulussa, Jyväskylässä,

Mikkelissä, Helsingissä ja Kauhajoella. Seminaareissa on ollut yhteensä reilu 600 osallistujaa eri työyhteisöistä. Ilahduttavaa on ollut, että mukaan ovat päässeet opetushenkilöstöjen lisäksi myös muut koulujen yhteistyöverkoston edustajat. Kaikilla osallistujilla on jaettava keskenään ainakin yksi yhteinen asia: lasten psyykkinen hyvinvointi huolestuttaa yhä enemmän. Lisäksi työntekijät pohtivat yhä enemmän, kuinka voisivat olla enemmän avuksi lapsen psyykkisessä hädässä. ”Tällä hetkellä minulla on useita oppilaita, jotka eivät käy koulussa, enkä tiedä miksi he ovat poissa,” kertoo eräs osallistuja.

Paluu vuorovaikutuksen ytimeen

Seminaariteemana psykologi Christine Väliavaara Pesäpuusta toi esille näkökulmia kiintymyssuhteen merkityksestä lapsen psyykkiselle hyvinvoinnille. Kuulijana mieleen jäi myös kannustus, että selviytyvyyttä voidaan tietoisesti kehittää. Seminaaripenkin osallistujilla kirkastuu muistutus paluusta lähtötilanteeseen: jokaisen yksilön psyykkinen hyvinvointi pohjautuu

huomatuksi ja kuulluksi tulemiseen. Olla jotain tärkeää jollekin. Saada olla juuri minä sellaisena kuin olen.

Kun kaksi kohtaa, jotain alkaa

Seminaaripäivien evästyksen jatkuivat teemalla dialoginen kohtaaminen ja yhteistyö. Perheterapeutti ja työnohjaajien kouluttaja Lassi Pruuki Dialogic Oy:stä toi näkökulmia kohtaamisesta ”Ihminen voi olla toiselle avuksi, vaikka tietäisi yhtään, mistä on kysymys”. Opimme, että dialogisuudessa toisen sanoja tulee toistaa. ”Hei, kerro lisää..”. Kun muistaisimme puhua siten, että se rohkaisee toista jatkamaan keskustelua omilla ajatuksillaan. Että tuotettu puhe uskaltaisi olla myös epävarmaa, mukaankutsuvaa ja ihmettelevää. Monitoimisuuden sateenkaari olisi, miten luoda erilaisista näkemyksistä voimavara. Ruutuvihon reunaan kirjoitan Lassen sanoista: ”Se mikä on vuorovaikutuksessa häiriintynyt, voi vuorovaikutuksessa korjaantua”.

Seminaariovia emme sulje, ennen kuin jokainen on miettinyt: mitä viet mukanasi päivän annista sinulle itsellesi omaan työhösi. Ja jatkeena, mitä viet päivän annista omaan työyhteisösi.

Toiminnalliset työpajat hankekouluilla

Mun sieluun sattuu -hankkeen teemaa työsetään myös Pesäpuun ja Valteri-verkoston asiantuntijoiden vetämissä toiminnallisissa työpajoissa. Hankkeen aikana työpajoja järjestetään yhteensä 20 ja ne pidetään kullakin hankekoululla. Pesäpuun Voimavara Caféissa on ollut kaikkiaan 189 osallistujaa. Osallisena Vihdin työpajassa arvostan, että osallistujia haastetaan lapsen ja nuoren saappaisiin: millainen minä oppilaana olen sinun (työntekijän) silmissäsi? Mitä me aikuiset oikein näemme lapsista ja nuorista? Näemmekö hänen kehitystasonsa puutteet ja käytöksessä aina samat toistuvat viat? Vai näemmekö – tai ainakin yritämmekö nähdä – sen lapsen ja nuoren syvimmän tunteen ja sielun, joka haparoiden etsii turvallista ja luotettavaa aikuista?

Työnohjauksellinen tuki

Hankekouluille tarjotaan mahdollisuus myös työnohjaukseen. Niissä jatketaan pureutumista lasten ja nuorten psyykkisen oireilun haasteisiin. Kokemuksia ja palautetta kerätään kaikkiaan 10:stä työnohjausprosessista. Vetäjinä toimivat Valterin työnohjaajat. Erityisen kiinnostuneena odotan osallistujien palautetta

Mikkelin seminaarilaiset asettuivat ilmapallon kautta kokemukseen lasten ja nuorten tunteiden pannaamisesta ja vapauttamisesta.

työnohjauksen toimivuudesta menetelmällisenä työkaluna psyykkisten haasteiden tukemisessa.

Matka jatkuu

Hanke on jo tähän mennessä osoittanut, että kouluilla ja lasten ja nuorten parissa töitä tekevillä työyhteisöillä on suuri tarve saada eri tavoin toteutettua interventiota haastavaan työarkeen lasten ja nuorten psyykkisessä oireilussa. Yksilöiden, yhteisöjen ja verkostojen osaamisen ja kokemuksen jakamisen foorumeita ei ole koskaan liikaa. Mun sieluun sattuu -hankkeen kaikille avoin päätösseminaari pidetään Jyväskylässä 5.11.2015 teemalla "Koulu turvapaikkana". Mitä se tarkoittaa kenellekin, mikä toimii mikä ei? Kuinka voisimme olla yhdessä avuksi lapsille ja nuorille? Seminaari on samalla myös Pe-

säpuun SISUKAS-projektin väliseminaari. Seminaari-ilmoittautuminen avautuu elokuussa <http://www.helsinki.fi/palmenia/>.

Korjaavan kokemuksen antaja voit olla sinä

Kukaan ei kiistä, etteikö lapset ja nuoret tarvitse huoltapäitäviä aikuisia. Mutta muistamme aikuisina panostaa riittävästi jokaiseen – vaikkakin ohikiitävään – kohtaamiseen lasten ja nuorten kanssa. Koulun seinään kirjoittaisin: "Jokainen kohtaaminen antaa aina uuden mahdollisuuden". Jokainen kohtaaminen voi antaa uuden, jopa eheyttävän vuorovaikutuskokemuksen. Jokainen kohtaaminen antaa avaimen päästä siihen, kun lapsen sieluun sattuu. ■

*Teksti ja kuva: Mirva Alakoskela
erikoissuunnittelija
Helsingin yliopisto*

Uusi kehittäjäpsykologi aloitti

Olen Elisa Oraluoma ja aloitin SISUKAS-projektissa uutena kehittäjäpsykologina Emmi Latvalan jäätyä tammikuun lopussa äitiyslomalle. Olen aiemmin työskennellyt kuntoutuspuolella aikuisten kanssa sekä tehnyt Niilo Mäki Instituutissa tutkimus- ja kehittämistyötä lasten lukemisvaikeuksien parissa.

SISUKAS-hankkeessa minua innostaa lapsen vahvuuksien hyödyntäminen tuen suunnittelussa sekä lapsen asettaminen monitoimijaisen tiimin ympäröimäksi ja aikuisten tukemaksi. Toivon, että voin vielä nyt hankkeen loppuvaiheessa hetken kulkea näiden SISUKAS-lasten mukana sekä tuoda panokseni mallin kehittämis- ja juurruttamistyöhön. ■

*Teksti: Elisa Oraluoma
SISUKAS-projekti, Pesäpuu ry*

Hyvinvoiva koulu

pysähtyy lapsen ja hänen asioidensa äärelle

Pesäpuun Voimavara Caféissa vahvistettiin välittämisen kulttuuria oppilaiden ja opettajien välillä. Pesäpuu toi kouluille lastensuojelun näkökulman sekä välitti kokemusasiantuntijoiden viestejä. Opettajat korostivat seuraavia teemoja:

Tarvitaan tuplaten turvallisuutta, mistä seuraa levollinen ja toiveikas olo. Voi olla oma itsensä. Pystyy arvostamaan itseään, kykenee yhteistyöhön ja avun vastaanottamiseen. Tämä koskee kaikkia.

Koulu on turvapaikka! Se on yksi niistä harvoista paikoista, jossa saa olla lapsi/nuori ilman vääränlaista vastuuta. Koulu voi toimia "aukkojen paikkaajana", jos koti on turvaton.

Vahvista välittämisen kulttuuria:

Kysy: "Mitä kuuluu?"

Lopeta päivä:

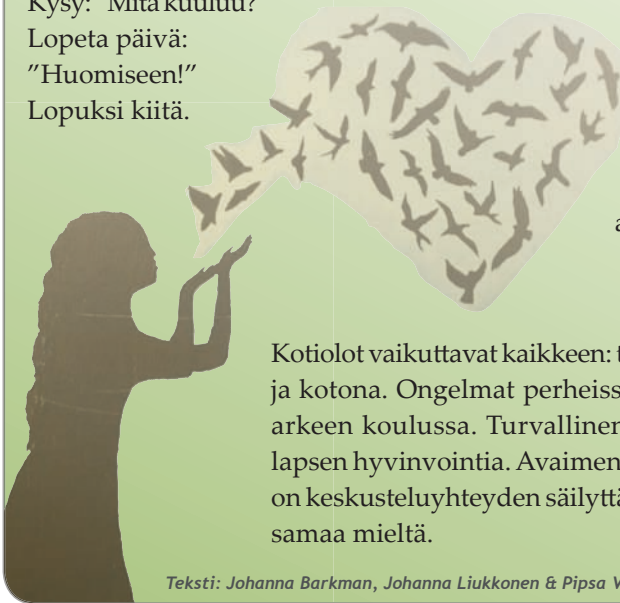
"Huomiseen!"

Lopuksi kiitä.

Nuorten poissaolot, jotka tuntuvat lisääntyvän koko ajan. Nuori tulee kouluun asti (kavereidenko takia?). Syystä tai toisesta istuu käytävillä. Ei tule luokkaan syystä jos toisesta. Mitä asialle voi tehdä? Mitä keinoja on käytettävissä? **Kuka kantaa viime kädessä vastuun, jos nuori ei tule kouluun?** Eihän opettaja voi yksittäistä nuorta metsästä.

Aikuisten puuttuminen on todellisuutta. **Minne on hävinnyt koko kylä kasvattaa -ajatus?**

Lapset ja nuoret ovat olleet hyvillään, kun aikuinen on puuttunut heidän tekemiinsä. Se kertoo, että joku välittää. Yksikin luotettava aikuinen riittää. Oletko se sinä?

Kotiolut vaikuttavat kaikkeen: tunteisiin, toimintaan koulussa ja kotona. Ongelmat perheissä heijastuvat vahvasti lapsen arkeen koulussa. Turvallinen ja tasapainoinen koti tukee lapsen hyvinvointia. Avaimena kodin ja koulun yhteistyölle on keskusteluyhteyden säilyttäminen, vaikkei asioista oltaisi samaa mieltä.

Teksti: Johanna Barkman, Johanna Liukkonen & Pipsa Vario. Maalaus: Janika & Siru 2012, Vihti